AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2015 / 139 • Kasım

TÜRKİYE ve AVRUPA BİRLİĞİ

Alev KILIÇ

Önünde ciddi engeller bulunan Türkiyenin Avrupa Birliğine (AB) tam üyelik süreci uzunca bir süredir tıkanık, durağan bir döneme girmişti. AB ülkelerine yönelik son mülteci krizi ABnin gözlerini yeniden Türkiyeye çevirmesine ve Türkiyenin işbirliğine duyduğu ihtiyacı değerlendirmesine neden olmuştur.

Türkiyenin AB üyeliği macerası oldukça eskiye gitmektedir. Türkiyenin yeni oluşuma ilgisi, AB öncesi dönemde, Avrupa Ekonomik Topluluğuna (AET) 1959 yılında yaptığı resmi başvuru ile kaydedilmiştir. 1963 yılında, Ankara Ortaklık Anlaşması ile, normal şartlar altında 22 yıl içinde üyelik öngörülmüştür. 1996 yılında Gümrük İşbirliği Anlaşması bu yolda önemli bir adımı oluşturmuştur.

AET 1992 yılında Maastricht anlaşması ile resmen bugünkü birliğe dönüşmeden önce dahi Türkiye girişimlerini kararlılıkla sürdürmüş, 1987 yılında tam üyelik için başvurmuştur. AB Komisyonu bu başvuruyu iki yıl süre ile değerlendirdikten sonra, Türkiyenin AB üyeliğine ehil olduğunu tespit etmiş, 1999 Helsinki AB zirvesinde tam üyeliğe giden yolda aday ülke statüsünü tescil etmiştir. Bu altı çizilmesi gereken tarihi bir karardır ve bundan geri dönüş yoktur. Başlayan bu adaylık süreci içinde 2005 yılında Türkiye bir ileri aşamaya geçerek, katılım müzakerelerine başlamış, AB mevzuatını oluşturan 35 bölümün görüşmeleri resmen açılmıştır.

Peki, bu tarihi geçmişe bakarak, Türkiye tam üyeliğe doğru ilerlemektedir diyebilecek bir noktada mıyız? Bu sorunun yanıtı maalesef günümüzde halen olumsuzdur. Normal şartlarda 1992 yılında üye olması gereken Türkiyenin önünde eskisinden daha fazla engeller ve daha uzun bir yol bulunmaktadır. Türkiye başvurduğunda üye sayısı 12 olan topluluk bugün 28 üyeye çıkmıştır. Türkiyeye sıra gelene kadar bu sayının daha da artması öngörülmektedir.

Son dönemde önde gelen AB ülkeleri ve bazı kamuoyu Türkiyeyi tam üye olarak istemediklerini açıkça yansıtan bir tutum içine girmiş, Türkiye de, AB tam üyeliğinin olmadığı bir gelecek alternatifinin nasıl olabileceğini değerlendirmeye başlamıştır. İster istemez akla gelen, neden taraflardan birinin veya her ikisinin bu ilişkiyi sona erdirme adımını atmadığıdır. Bunun yanıtı da, her iki taraf için de geçerliği devam eden karşılıklı çıkarların, kazan-kazan opsiyonunun, karşılıklı kayba ehven oluşudur. AB bakımından, bölgesinin güçlü devleti ve gelecek için daha da büyük potansiyel sahibi Türkiyeyi yanında tutmak, işbirliğini sağlamak, her hal ve karda karşısına almamak önemlidir. Türkiye

bakımından da, cumhuriyetin kuruluş ilkelerinin gerçekleşmesinde, çağdaş uygarlık düzeyine erişmede AB ile işbirliğinin ve tam üyelik sürecinin sağlayacağından başka bir model henüz bulunmamaktadır.

O halde bugünkü sıkıntılı durum nereden kaynaklanmaktadır? Bu soruya objektif bir yanıt verebilmek zordur. Bugüne değin kusur ve suçlamalar hep Türkiyeye yüklene gelmiştir. İğneyi yeterince kendimize batırdığımız kanaatiyle, madalyonun diğer tarafına bakmakta da yarar, hatta zorunluk bulunmaktadır. Türkiye, objektif kriterlerin uygulanması halinde AB mevzuatının 35 bölümünün tamamını görüşebilecek ve tamamlayabilecek bir donanıma sahiptir. Sıkıntı Türkiyeye karşı ön yargılardan kaynaklanmaktadır ve bunun aşılmasının zorluğu Einstein tarafından veciz bir şekilde ifade edilmiştir: Önyargıların parçalanması atomun parçalanmasından daha zordur.

AB doğal olarak engellemelerini sübjektif gerekçelere dayandırmakta, çeşitli dönemlerde değişik nedenler ön plana çıkmakta, bundan da öteye, Türkiyenin tam üyeliğini engelleyebilecek unsurları yola dizmektedir. Bunlardan bazı örnekler aşağıdadır:

* Üye kabulünde ABnin temel kurallarından birisi, alınacak ülkenin kendi içinde ve komşularıyla süregelen ve kalıcı ihtilafı bulunmaması iken, Kıbrıs Rum Yönetimi, Türkiyeye karşı düşmanca tavrı biline biline tam üye yapılmıştır. O günden bu yana, AB ülkeleri Türkiyeye karşı bu üyenin arkasına gizlenebilmiştir.

* Türkiyenin Avrupa ile en doğal, önemli ve tarihi bağı bir Balkan ülkesi olmasıdır. AB ülkeleri Türkiyenin Balkan kimliğini de ortadan kaldırmak, bu şekilde AB ile araya mesafe koyabilmek için yoğun bir kampanya sürdürmüştür. Bulgaristan ve Romanya hızlandırılmış bir şekilde üye yapılarak, Balkan-AB ilişkileri, yeni yaratılan suni bir söylem ve tanımlama ile Batı Balkanlar ile ilişkilere indirgenmiştir.

* Mülteci krizi karşısında AB içinde bazı ülkeler sınırlara tel örgü çekmeye başlayınca, tel örgü çekmenin ne kadar yanlış olduğu en üst düzeylerden vurgulanmıştır. Oysa aynı AB yetkilileri, ortada bir mülteci krizi dahi yokken, önce Yunanistanın Türkiye ile kara sınırında Meriç nehri boyunca, sonra Bulgaristanda tel örgülerin çekilmesini teşvik etmiş, daha da öteye, bunların finansmanını üstlenmiştir.

* Türkiyenin nüfusu çok, toprağı büyüktür, bu nedenle hazmedilmesi zordur söylemi kullanılmıştır. Bu söylem ve kriter ne Polonyada ne de üyelik önerildiğinde Ukraynada dikkate alınmamıştır.

* Türkiyenin Avrupa coğrafyasında yer alıp almadığı dahi zaman zaman sorgulanmıştır. Avrupa kıtasını temsil eden kuruluş bugün 47 üyesi bulunan Avrupa Konseyidir. Türkiye bu örgütün kurucu üyeleri arasındadır. Bugün Türkiyenin daha doğusuna üç Avrupa ülkesi, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan bulunmaktadır. ABnin bahusus Ermenistana, AB yerine Avrasya Birliğini tercih kararını vermesine rağmen, kollarını açması da ibret vericidir.

* Ekonomik alanda da Türkiyeyi zorda bırakan adımlar atılabilmektedir. AB üçüncü ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşmaları yaparken, Türkiyenin Gümrük Birliği nedeniyle tek taraflı olarak yükümlülük altına girmesine umursamaz görünmektedir. Keza ABD

ile sürdürülen Transatlantik ortaklık görüşmelerinde, gene gümrük birliği bağlamında Türkiyeyi yakından ilgilendiren süreçte, Türkiyenin yeri belirsizliğini korumaktadır.

Sonuç olarak, AB Türkiyeyi tam üye olacakmış gibi, ucu açık vaatlerle oyalamakta, Türkiye de tevekkülle beklemekte ve dünyadaki yeni oluşumları dikkatle izlemektedir. Bu da bizi dünyadaki gelişimlerin değerlendirilmesi konusuna getirmektedir. AVİM bir süredir bir Avrasya oluşumuna, küresel ekonomik, ticari, siyasi, askeri güç dengesinin giderek başta Çin olmak üzere Pasifik kıyısına kaymaya başladığına, Türkiyenin Batının uç noktası, ileri karakolu olmaktan Atlantikten Pasifike uzanan bir Avrasyanın merkezine oturuşuna dikkat çekmektedir.

Çinin gündeme getirdiği ve önemli finansman taahhüt ettiği İpek Yolu Projesi bu yeni oluşumun somut bir habercisidir. ABnin Orta Doğuya bir köprü olmakla sınırlı gördüğü Türkiye bugün Avrasyanın merkezinde, Orta Asya cumhuriyetleri ile geleneksel yakın ilişkilerinin de sağladığı avantajla, İranın da nükleer anlaşma sonrası bölgede rol oynayabilecek bir konuma gelmesi ile ABni doğuya, Pasifiki batıya taşıyacak mihverde oynayacağı merkezi rol ile AB tam üyeliği yolunda yeni bir güç ve konum kazanabilecek, Batı Avrupanın ön yargılarının Doğunun yükselen değerleriyle aşılabilmesi gündeme gelebilecektir.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: KILIÇ, Alev. 2026. "TÜRKİYE ve AVRUPA BİRLİĞİ ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 139. Kasım 10. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/TURKIYE-ve-AVRUPA-BIRLIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır